

Sygn. akt XXVIII C 5929/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2021 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie, XXVIII Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: sędzia Katarzyna Dawid – Birska

Protokolant: Aleksandra Dudzińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 01 października 2021 roku w Warszawie

sprawy z powództwa **P. W. i T. W.**

przeciwko **Bank (...) S.A. z siedzibą w W.**

o zapłatę ewentualnie o zapłatę i o ustalenie

I. oddala żądanie główne;

II. zasądza od strony pozwanej Bank (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów P. W. i T. W. łącznie do ich majątku wspólnego kwoty:

a) 94 089,24 zł (dziewięćdziesiąt cztery tysiące osiemdziesiąt dziewięć złotych i dwadzieścia cztery grosze) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 17 sierpnia 2021 roku do dnia zapłaty,

b) 6 179 zł (sześć tysięcy sto siedemdziesiąt dziewięć złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 25 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty;

c) 2 157,31 zł (dwa tysiące sto pięćdziesiąt siedem złotych i trzydzieści jeden groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 25 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty;

III. ustala, że nie istnieje pomiędzy stronami postępowania stosunek prawny, wynikający z Umowy o kredyt hipoteczny NR (...), zawartej przez strony postępowania w dniu 24 października 2007 roku, w związku z jej nieważnością;

IV. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

V. zasądza od strony pozwanej Bank (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów P. W. i T. W. łącznie do ich majątku wspólnego kwotę 11 919 zł (jedenaście tysięcy dziewięćset dziewięćnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 10 800 zł (dziesięć tysięcy osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt XXVIII C 5929/21

UZASADNIENIE

wyroku z 29 października 2021 roku

W pozwie o zapłatę, złożonym w dniu 07 października 2019 roku (k. 109 – data nadania przesyłki poleconej), rozszerzonym następnie o roszczenia ewentualne o zapłatę i o ustalenie pismem, złożonym w dniu 15 kwietnia 2021

(k. 573 – data nadania przesyłki poleconej), powodowie P. W. i T. W. domagali się zasądzenia od strony pozwanej Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. (dalej też jako: Bank (...) S.A.” lub Bank) łącznie na ich rzecz kwot:

1) 45 682,93 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia 01 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego w okresie od 31 października 2009 roku do 02 lutego 2019 roku w związku z zastosowaniem w Umowie kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 23 października 2007 roku niedozwolonych postanowień umownych,

2) 6 179 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia 01 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty, tytułem pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym kredytobiorcy w trakcie trwania umowy kredytowej,

3) 2 157,31 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia 01 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty, tytułem pobranej przez pozwanego prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu w trakcie trwania umowy kredytowej.

Ewentualnie, w przypadku uznania przez Sąd, że istnieją przesłanki do stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, powodowie wniesli o:

1) zasądzenie od strony pozwanej łącznie na ich rzecz kwot:

a) 94 089,24 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pisma rozszerzającego żądanie pozwu pozwanemu do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnie pobranych rat kapitałowo – odsetkowych spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego w okresie od dnia 30 kwietnia 2011 roku do dnia 02 lutego 2019 roku w związku z wykonywaniem Umowy kredytu hipotecznego nr KH/ (...) z dnia 23 października 2007 roku,

b) 6 179 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia 01 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty, tytułem pobranych przez pozwanego składek ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym kredytobiorcy w trakcie trwania umowy kredytowej,

c) 2 157,31 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia 01 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty, tytułem pobranej przez pozwanego prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu w trakcie trwania umowy kredytowej;

2) ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu w związku z nieważnością Umowy kredytu nr KH/ (...) z dnia 23 października 2007 roku, zawartej pomiędzy powodami a Bank (...) S.A.

Ponadto powodowie wniesli o zasądzenie od strony pozwanej łącznie na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym dwukrotności kosztów zastępstwa procesowego oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw.

Uzasadniając żądania pozwu, powodowie wskazali, że w ramach żądania głównego dochodzą roszczenia o zapłatę z tytułu nadpłaconych rat kredytu, składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego oraz prowizji. Podali, że roszczenie główne opiera się na zarzucie abuzywności postanowień przedmiotowej Umowy dotyczących indeksacji. Natomiast żądania ewentualne o zapłatę i o ustalenie opierają się na zarzucie nieważności spornej Umowy. Podali, iż podstawę prawną zgłoszonych roszczeń o zapłatę stanowią przepisy o nienależnym świadczeniu – art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c.

Ponadto powodowie wskazali, że kwestionowane postanowienia umowne zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za abuzywne oraz że strona pozwana, zawierając z nimi przedmiotową Umowę uchybiła obowiązkowi informacyjnemu. Podali, że w dniu 20 marca 2019 roku ich pełnomocnik skierował do pozwanego Banku reklamację wraz z wezwaniem do zapłaty, natomiast strona pozwana w odpowiedzi na reklamację, udzielonej

pismem z dnia 30 marca 2019 roku, nie uwzględniła ich roszczeń. Powodowie zarzucili, iż na podstawie spornej Umowy ponosili oni nieograniczone ryzyko, podczas gdy pozwany Bank ryzykował tylko kwotą udzielonego kredytu. Zarzucili także, iż postanowienia dotyczące klauzul indeksacyjnych sprzeczne są z art. 358¹ § 1 k.c. Przedstawili również argumentację dotyczącą abuzywności postanowień umowy dotyczących ubezpieczenia niskiego wkładu własnego oraz metodologię wyliczenia roszczeń opartych na zarzucie abuzywności postanowień umownych oraz na zarzucie nieważności umowy.

W odpowiedzi na pozew oraz w piśmie stanowiącym replikę na modyfikację powództwa strona pozwana Bank (...) S.A. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jej rzecz od powodów zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych (k. 122 – 242, k. 602 – 614).

Uzasadniając swoje stanowisko procesowe, strona pozwana wskazała, iż sednem sprawy nie są argumenty prawne wykreowane przez profesjonalnego pełnomocnika powodów na potrzeby pozwu, lecz fakt, że powodom przestał odpowiadać aktualny kurs CHF. Natomiast kwestionowanie części postanowień umowy, zawierających odwołanie do źródeł pochodzenia konkretnych, liczbowych wartości kursów, służy powodom wyłącznie jako „pretekst prawniczy”, za pomocą którego dążą do usunięcia indeksacji z umowy w ogóle. Strona pozwana podniosła, że indeksacja była zgodna z wolą stron – z oferty Banku powodowie wybrali właśnie kredyt walutowy indeksowany. Zarzuciła, że przekształcenie przedmiotowej umowy w kredyt złotowy oprocentowany w oparciu o stawkę referencyjną LIBOR 3M oznaczałoby fundamentalną i niedopuszczalną oraz niewykonalną zmianę warunków tej umowy, która przewiduje indeksację przy uruchomieniu kwoty kredytu. Dodała, że sporne klauzule umowne nie są klauzulami abuzywnymi oraz że powodowie nie wykazali, aby – ustalając kursy walut w Tabeli Kursów Walut Obcych – Bank czynił to w sposób dowolny, jednostronny i arbitralny, oderwany od rzeczywistych i uzasadnionych podstaw. Wskazała, że ustalone przez Bank kursy waluty były rynkowe. Podniosła, że kwestionowane postanowienia umowne zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, nie naruszają interesów konsumenta oraz że powodowie nie zostali pokrzywdzeni ekonomicznie wskutek spornych klauzul.

Ponadto strona pozwana podniosła, że powództwo jest niezasadne z uwagi na brak bezpodstawnego wzbogacenia, gdyż nie doszło do uzyskania korzyści majątkowej przez Bank. Podkreśliła przy tym, że wykonując w dobrej wierze postanowienia Umowy kredytu, nie mogła liczyć się z obowiązkiem zwrotu tych środków w przyszłości.

Strona pozwana podniosła także, iż powodowie nie mają interesu prawnego w zakresie rozszerzonego żądania pozwu – a więc co do ustalenia nieistnienia stosunku prawnego kredytu z powodu nieważności przedmiotowej Umowy – ponieważ mogą wystąpić z powództwem o świadczenie. Podniosła, że powodowie mogą domagać się odsetek ustawowych za opóźnienie najwcześniej po upływie 14 dni od dnia doręczenia odpisu pozwu lub pisma rozszerzającego powództwo. Dodała, że wskutek ewentualnego uznania kwestionowanych klauzul dotyczących indeksacji za bezskuteczne, możliwe jest zastosowanie do przeliczeń średniego kursu NBP, ale nie jest dopuszczalne przekształcenie kredytu indeksowanego kursem waluty obcej w kredyt złotowy.

Na rozprawie w dniu 01 października 2021 roku – bezpośrednio poprzedzającej ogłoszenie wyroku w sprawie – strony podtrzymały powyższe stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Małżonkowie P. i T. W. w 2007 roku planowali kupić lokal mieszkalny służący zaspokojeniu ich potrzeb mieszkaniowych. Nie mieli wystarczających środków finansowych na jego zakup, dlatego udali się do placówki Banku (...) S.A., aby dowiedzieć się, czy mają zdolność kredytową. W Banku otrzymali informację, aby na kolejne spotkanie dostarczyli dokumenty dotyczące ich sytuacji finansowej. Na podstawie dostarczonych dokumentów, pracownik Banku stwierdził, że Bank może udzielić im kredytu w kwocie, jakiej potrzebowali. Pracownik Banku przedstawił im ofertę kredytu indeksowanego do CHF, informując, że jest najkorzystniejsza dla nich oraz poinformował, że waluta CHF jest bezpieczna a także, iż sama umowa ma charakter standardowy i że jeżeli czegoś w niej nie zaakceptują, to umowa nie zostanie zawarta.

(dowód: k. 625v – 627 – przesłuchanie powodów P. W. i T. W.)

We wniosku kredytowym nr (...), wypełnionym na druku Banku w dniu 09 października 2007 roku, P. W. i T. W. zwrócili się do Banku (...) S.A. o udzielenie kredytu w kwocie 171 700 PLN, w tym kwota 140 000 PLN miała zostać przeznaczona na zakup lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym, kwota 30 000 PLN – na remont/modernizację oraz kwota 1 700 PLN na prowizję z tytułu udzielenia kredytu. Spośród czterech opcji: PLN, EURO, USD i CHF we wniosku zaznaczono, że walutą kredytu ma być CHF. Wpisano, że okres kredytowania ma wynosić 300 miesięcy a raty mają być równe.

W informacjach o wnioskodawcach wpisano, że oboje wnioskodawcy mają wykształcenie średnie/policealne. Podano, że P. W. zatrudniony jest na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w Komendzie(...) w K. na stanowisku starszego operatora sprzętu specjalistycznego a T. W. zatrudniona jest na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w Zakładzie (...) w S. na stanowisku referenta administracyjno – biurowego.

Powyższy wniosek został złożony w Banku w dniu 17 października 2007 roku.

(dowód: k. 275 – 277 – kserokopia wniosku kredytowego (...))

Wraz z wnioskiem kredytowym P. W. i T. W. poświadczymi własnoręcznymi podpisami, że zapoznali się z informacjami, zawartymi na druku – sporządzonym przez Bank, datowanym na dzień 09 października 2007 roku – zatytułowanym „Informacja dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej”.

W treści powyższego druku wskazano m.in. że wybierając zadłużenie w walucie obcej, Kredytobiorcy korzystają aktualnie z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają miesięcznie niższą ratę kredytu. Podkreślono, że zaciągając zobowiązania w walucie obcej, Kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych a występowanie ryzyka kursowego sprawia, że zarówno rata spłaty, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Podano, że ryzyko kursowe jest znacznie mniejsze, jeżeli o kredyt walutowy ubiega się Kredytobiorca, osiągający dochody w tej samej walucie obcej. Wskazano, że warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych. Kolejno wskazano, że zarówno w przypadku kredytów złotowych jak i walutowych, oprocentowanych w oparciu o zmienną stopę procentową, Kredytobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych. Podano, że zmienność kursów walutowych oraz wahania stóp procentowych powodują, że rzeczywiste koszty obsługi długu mogą okazać się znacznie wyższe od wcześniej założonych.

W tabelce, zawartej na tym druku, wskazano 4 przykłady wpływu zmiany stopy procentowej oraz kursu waluty na wysokość raty kredytu. Podano, iż przy aktualnym poziomie kursu CHF i aktualnym poziomie stopy procentowej szacowana wysokość raty wynosiłaby 965,56 PLN a przy ich zmianie z zastosowaniem wskazanych w tabelce parametrów rata mogłaby wynosić od 1 076,85 PLN do 1 427,08 PLN. W tabelce tej podano jeden przykład zmiany wysokości raty w związku ze zmianą kursu CHF, podając, że wysokość raty kredytu w sytuacji, gdy kurs CHF wzrósłby o 11,17%, tj. o wartość stanowiącą różnicę pomiędzy maksymalnym i minimalnym kursem CHF z okresu ostatnich 12 miesięcy, wynosiłaby 1 076,85 PLN.

W treści powyższego druku wskazano, że załącznikiem do niego są: Historia zmian kursu CHF do złotego oraz Historia zmian stawki referencyjnej dla CHF.

(dowód: k. 304 – 304v – kserokopia podpisanego przez powodów druku „Informacja dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej”)

W dniu 18 października 2007 roku Bank dokonał wstępnej oceny zdolności kredytowej Wnioskodawców, wpisując w parametrach wejściowych symulacji kwotę kredytu 169 238,00 PLN oraz walutę kredytu CHF. W analizie dla kredytu w PLN wskazano oprocentowanie w wysokości 6,3000% oraz wysokość raty – 1 047,54 PLN, natomiast dla kredytu w CHF wskazano oprocentowanie w wysokości 4,1850% oraz ratę w wysokości 863,40 PLN. Wskazano, że we wszystkich wymienionych w symulacji walutach: PLN, CHF, EUR i USD Wnioskodawcy posiadają zdolność kredytową.

(dowód: k. 278 – 279 – wydruk ze wstępnej ocena zdolności kredytowej i z parametrów wejściowych symulacji)

W dniu 24 października 2007 roku P. W. i T. W. (dalej też jako „Kredytobiorcy”) oraz Bank (...) S.A. z siedzibą w W. podpisali – sporządzoną w dniu 23 października 2007 roku – umowę o kredyt hipoteczny NR KH/ (...) (dalej też jako „Umowa”).

Zgodnie z § 2 ust. 1 i 2 zdanie 1 Umowy kwota kredytu wynosiła 169 238,00 PLN a kredyt indeksowany był do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. W § 2 ust. 3 Umowy wskazano, że celem kredytu jest: modernizacja i remont domu lub mieszkania – kwota 29 238,00 PLN oraz zakup gotowego mieszkania na rynku wtórnym – kwota 140 000,00 PLN

Okres kredytowania określono na 360 miesięcy (§ 2 ust. 6 Umowy). Wypłata kredytu miała nastąpić jednorazowo na rachunek bankowy Kredytobiorców oraz na rachunek bankowy Zbywcy Kredytowanej Nieruchomości (§ 3 ust. 1 – 2 Umowy).

§ 6 ust. 1 Umowy stanowił, że kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, natomiast § 6 ust. 3 Umowy – że oprocentowanie kredytu wynosi 4,1850% w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia Umowy oraz marży w wysokości 1,4000 p.p., stałej w całym okresie kredytowania.

W § 7 ust. 1 Umowy wskazano, że Kredytobiorca zobowiązał się spłacić kwotę kredytu w CHF, ustaloną zgodnie z § 2, w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku (...) SA.

W § 9 Umowy ustanowiono zabezpieczenia spłaty kredytu w postaci: hipoteki kaucyjnej do kwoty 287 704,60 PLN na rzecz Banku, ustanowionej na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego, będącej przedmiotem kredytu; cesji na Bank praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości; cesji na Bank praw z polis ubezpieczeniowych na życie Kredytobiorców; do czasu otrzymania przez Bank odpisu z księgi wieczystej nieruchomości z prawomocnym wpisem hipoteki – ubezpieczenia kredytów zabezpieczanych hipotecznie na podstawie Umowy zawartej przez Bank z Towarzystwem (...) S.A. Dodatkowe zabezpieczenie kredytu do czasu, gdy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu stanie się równe lub niższe niż 135 390,40 PLN stanowić miało ubezpieczenie kredytów hipotecznych z niskim udziałem własnym Kredytobiorcy na podstawie umowy zawartej przez Bank (...) S.A. z (...) S.A.

Stosownie do § 11 ust. 2 pkt 1 i ust. 5 Umowy integralną jej część stanowił Regulamin, który miał zastosowanie w zakresie nieuregulowanym Umową.

(dowód: k. 30 – 32v – kserokopia Umowy o kredyt hipoteczny NR KH/ (...))

W § 2 pkt 8 lit. f) Regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej Banku (...) S.A. wskazano, że przez użyte w nim określenie stopa referencyjna stawka LIBOR (3 M) rozumieć należy stopę procentową podawaną przez (...), ustaloną o godzinie 11:00 GMT w Londynie, na podstawie średniej arytmetycznej kwotowań 3 – miesięcznych, po której banki gotowe są sprzedawać swoje nadwyżki finansowe na londyńskim rynku międzybankowym, w przypadku kredytu w CHF.

W § 2 pkt 19 Regulaminu podano, że przez użyte w nim określenie kredyt w walucie obcej należy rozumieć kredyt udzielony w PLN indeksowany kursem waluty obcej według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku.

§ 3 ust. 1 i 2 Regulaminu stanowiły, że kredyt udzielany jest w PLN oraz że kredyt może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych.

Zgodnie z § 5 ust. 16 pkt 2 Regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej, kredyt jest kredytem indeksowanym do walut wymienialnych i jest udzielany w złotych polskich, w umowie kredytowej kwota kredytu miała być określona w PLN.

Stosownie do § 8 ust. 3 Regulaminu, w przypadku kredytu w walucie obcej, kwota raty spłaty miała być obliczana według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty.

§ 9 ust. 4 Regulaminu stanowił zaś, że w przypadku kredytu w walucie obcej, Bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu, dokonać miał przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów Walut Obcych. Od wymagalnego kapitału, wyrażonego w PLN, Bank naliczać miał dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych.

(dowód: k. 33 – 42 – kserokopia Regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A.)

W wykonaniu powyższej Umowy kredytu Bank w dniu 31 października 2007 roku wypłacił, na podstawie złożonej przez Kredytobiorców dyspozycji wypłaty, kwoty:

- 140 000 PLN na rachunki bankowe zbywcy lokalu mieszkalnego,

- 29 238 PLN na rachunek bankowy Kredytobiorców.

(dowód: k. 311 – kserokopia dyspozycji wypłat środków z kredytu)

W dniu 03 października 2016 roku Kredytobiorcy i Bank zawarli Aneks do powyższej Umowy, dotyczący przede wszystkim wykreślenia § 9 ust. 7 – 10 Umowy, dotyczących ubezpieczenia kredytu z niskim udziałem własnym Kredytobiorcy, oraz zmiany § 2 Umowy, poprzez dodanie zapisu, w którym m.in. wskazano, że podstawą do ustalenia kursów kupna i sprzedaży zawartych w Tabeli Kursów Walut Obcych Banku jest kurs bazowy, stanowiący średnią arytmetyczną z ofert kupna i ofert sprzedaży tej waluty oferowanych przez profesjonalnych uczestników rynku walutowego i podanych na stronie serwisu (...) w chwili tworzenia Tabeli Kursów Walut Obcych przy czym wartość kursu kupna i wartość kursu sprzedaży z Kursów Walut Obcych mogła odbiegać od kursu bazowego o nie więcej niż 10%.

(dowód: k. 43 – 43v – kserokopia Aneksu)

W dniu 25 września 2019 roku Kredytobiorcy i Bank zawarli kolejny Aneks do powyższej Umowy, dotyczący wykreślenia z Umowy postanowień dotyczących prowizji za zwiększone ryzyko Banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego.

(dowód: k. 44 - 44v – kserokopia Aneksu)

Kredytobiorcy w wykonaniu powyższej Umowy wpłaciła Bankowi m.in.:

- w okresie od 30 kwietnia 2011 roku do 02 lutego 2019 roku tytułem rat kapitałowo – odsetkowych łącznie kwotę 94 089,24 zł

- kwotę 7 423 zł tytułem opłat za refinansowane kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego,
- kwotę 2 157,31 zł tytułem prowizji za zwiększone ryzyko Banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego.

W chwili spłaty pierwszej raty kapitałowo – odsetkowej przez Kredytobiorców, tj. w dniu 30 listopada 2007 roku, ustalony przez Bank kurs waluty CHF, według którego następowało przeliczenie wysokości raty kredytowej wynosił 2,2452904 PLN, natomiast w chwili spłaty raty z dnia 02 lutego 2019 roku kurs ten wynosił – 3,8028848 PLN.

(dowód: k. 54 – kserokopia zaświadczenia o poniesionych kosztach od kredytu hipotecznego z dnia 14 marca 2019 roku; k. 55 – 93 – kserokopia zaświadczenia Banku z dnia 22 lutego 2019 roku o wysokości spłat)

Pismem z dnia 20 marca 2019 roku pełnomocnik Kredytobiorców w ich imieniu złożył Bankowi reklamację w związku z powyższą Umową, wzywając jednocześnie Bank do zapłaty kwoty: 47 416,13 zł tytułem zwrotu nadpłat kredytu w okresie od 31 marca 2009 roku do 02 lutego 2019 roku; 6 179 zł tytułem nienależnie pobranych opłat za refinansowanie kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego; 2 157,31 zł tytułem nienależnie pobranej prowizji za zwiększone ryzyko Banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego. W piśmie tym wyznaczono Bankowi termin zapłaty, wynoszący 30 dni od dnia otrzymania tego pisma.

(dowód: k. 45 – 50v – kserokopia reklamacji z dnia 20 marca 2019 roku)

W odpowiedzi na powyższe pismo, Bank w piśmie z dnia 30 marca 2019 roku wskazał, że otrzymał powyższą reklamację w dniu 25 marca 2019 roku oraz podał przyczyny nieuwzględnienia żądań Kredytobiorców.

(dowód: k. 51 – 53 – kserokopia pisma z dnia 30 marca 2019 roku)

P. W. i T. W. nigdy nie prowadzili działalności gospodarczej. Zarówno w chwili zawierania w/w Umowy jak i w chwili zamknięcia rozprawy w niniejszej sprawie istniał między nimi ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej.

(dowód: k. 626 – 626v – przesłuchanie powodów)

Do chwili zamknięcia rozprawy w niniejszej sprawie Bank nie zapłacił Kredytobiorcom żądanych przez nich kwot.

(okoliczność bezsporna)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił przede wszystkim na podstawie wskazanych w jego opisie dowodów z kserokopii dokumentów oraz z przesłuchania powodów. Dowody z dokumentów Sąd ocenił jako wiarygodne. Strony postępowania nie kwestionowały, że oświadczenia w nich zawarte zostały złożone przez osoby, które podpisały te dokumenty. Sąd nie znalazł także podstaw, aby z urzędu powziąć wątpliwości odnośnie ich wiarygodności i mocy dowodowej.

Odnośnie dowodu z przesłuchania powodów wskazać należy, iż w swoich zeznaniach zrelacjonowali oni przebieg zdarzeń związanych z zawarciem Umowy kredytu, akcentując przede wszystkim, że nie byli świadomi ryzyka kursowego, gdyż pracownik Banku powiedział im, że CHF jest bezpieczną walutą, oraz że działali w zaufaniu do Banku.

Oceniając zeznania powodów, Sąd miał na uwadze, że są oni bezpośrednio zainteresowana korzystnym dla siebie rozstrzygnięciem niniejszej sprawy. Jednakże – mając na uwadze treść ich zeznań oraz okoliczność, że znalazły one potwierdzenie w dowodach z dokumentów – Sąd ocenił je jako wiarygodne, logiczne i rzeczowe.

Sąd nie oparł ustaleń faktycznych na podstawie dowodów z zeznań przesłuchanych świadków E. C. (k. 485 – 490) i M. A. (k. 478 – 483), ponieważ: po pierwsze – wniosek strony pozwanej o dopuszczenie dowodu z ich zeznań został cofnięty (k. 388), po drugie – zeznania tych świadków nie miały istotnego znaczenia dla ustalenia stanu faktycznego w sprawie, ponieważ nie brały one udziału w zawieraniu przedmiotowej Umowy a jedynie podpisywały w imieniu Banku Aneks z 2019 roku. Sąd nie dokonywał także ustaleń faktycznych na podstawie dowodu z zeznań świadka A.

P. (k. 493 – 494), ponieważ nie brała ona udziału w zawieraniu przedmiotowej Umowy z powodami a ponadto jej zeznania dotyczyły przede wszystkim ogólnie stosowanej przez świadka procedury dotyczącej udzielania informacji osobom ubiegającym się o kredyty hipoteczne w pozwanym Banku. Natomiast w niniejszej sprawie istotne było, jakie informacje przekazano konkretnie powodom.

Na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd pominął dowody: z prywatnego dokumentu w postaci wyliczeń powodów dotyczących wysokości nadpłat kredytu, zgłoszonego w pozwie; z dokumentów, wymienionych w pkt 4 lit. r – u odpowiedzi na pozew (k. 124); z ogleń płyt CD, wymienionych w pkt 5 odpowiedzi na pozew (k. 125); z dokumentów, wymienionych w pkt 7 – 10 odpowiedzi na pozew (k. 129 – 130); z zeznań świadka J. C., zgłoszonego w pkt 6 ppkt 5 odpowiedzi na pozew (k. 128); z opinii biegłych sądowych, zgłoszonych przez obie strony postępowania; z dokumentu, wymienionego w pkt XI pisma procesowego powodów z dnia 03 czerwca 2020 roku (k. 413); z dokumentu, wymienionego w pkt 5 pisma strony pozwanej z dnia 30 sierpnia 2021 roku (k. 602v).

Odnosnie dowodów z wymienionych przez stronę pozwaną opinii prawnych, opinii prywatnych oraz artykułów, to stwierdzić należy, iż mogły one stanowić jedynie dowód na to, że dokumenty te zostały sporządzone przez wskazane w nich osoby oraz mogły stanowić one jedynie wzmocnienie argumentacji prawnej strony pozwanej, która się na nie powołała. Nie miały one jednak istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. Odnosnie zaś dowodów z opinii biegłych sądowych, zgłoszonych przez obie strony postępowania, to – wobec oceny przedmiotowej Umowy dokonanej w dalszej części uzasadnienia – fakty, które miały być wykazane tymi dowodami, nie miały także istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. Co do dowodu z zeznań świadka J. C., to Sąd miał na uwadze, iż nie brał on udziału w zawieraniu przedmiotowej Umowy z powodami, a więc jego zeznania dotyczyć mogłyby jedynie opisanie ogólnie przyjętej przez Bank procedury zawierania umów kredytu hipotecznego, zaś ustalenia te nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Ponadto okoliczności dotyczące sposobu księgowania przedmiotowego kredytu w ewidencji Banku nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. Natomiast dowód z dokumentu, obejmującego wyliczenia powodów dotyczące kalkulacji nadpłaty, został pominięty, ponieważ stanowił dokument prywatny, który został zakwestionowany przez stronę pozwaną a także z tego względu, iż wyliczenia te nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. Dodać należy przy tym, iż same kwoty wpłat dokonanych przez powodów na rzecz strony pozwanej na podstawie spornej Umowy mogły zostać ustalone na podstawie niekwestionowanego przez obie strony postępowania dokumentu w postaci zaświadczenia, wystawionego przez pozwany Bank.

Sąd zważył co następuje:

W ocenie Sądu, na uwzględnienie zasługiwało dalej idące, zgłoszone jako ewentualne, żądanie powodów o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, wynikającego z Umowy o kredyt hipoteczny NR KH/ (...), zawartej przez strony postępowania w dniu 24 października 2007 roku oraz żądane o zapłatę, oparte na zarzucie nieważności w/w Umowy.

Na marginesie jedynie dodać należy, iż w ocenie Sądu, sama konstrukcja żądań pozwu była nieprawidłowa. Jako główne powinno zostać zgłoszone roszczenie oparte na zarzutach najdalej idących. Roszczeniami opartymi na zarzucie dalej idącym w niniejszej sprawie były zaś żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, wynikającego z w/w Umowy oraz zapłaty, zgłoszone jako ewentualne, ponieważ opierały się one na zarzucie nieważności przedmiotowej Umowy kredytu. Natomiast żądanie główne o zapłatę opierało się na zarzucie abuzywności postanowień umownych dotyczących indeksacji. Podkreślenia wymaga przy tym, iż zarówno nieważność umowy jak i abuzywność jej postanowień Sąd bierze pod uwagę z urzędu. Z tym, że w pierwszej kolejności Sąd ustala, czy umowa jest ważna, gdyż w razie ustalenia nieważności umowy nie ma potrzeby badania abuzywności jej postanowień.

Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela stanowisko, wyrażone przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 stycznia 2011 roku w sprawie III CZP 119/10, zgodnie z którym postanowienie wzorca umowy, sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy, nie może być uznane za niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.). W uchwale tej Sąd Najwyższy wskazał, że postanowienie wzorca umownego sprzeczne z ustawą jest nieważne, a art. 385¹ k.c. nie może być traktowany jako przepis, który przewiduje inny skutek w rozumieniu

art. 58 § 1 in fine k.c., w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Odmienna interpretacja oznaczałaby, że w wypadku abstrakcyjnej kontroli wzorca umownego postanowienie sprzeczne z ustawą mogłoby być jedynie uznane za niedozwolone, natomiast w razie zamieszczenia takiego postanowienia w konkretnej umowie byłoby ono nieważne (art. 58 § 1 i 3 k.c.). W wyroku z dnia 21 listopada 2012 roku w sprawie VI ACa 824/12 Sąd Apelacyjny w Warszawie również wskazał, że gdy kontrolowana klauzula umowy lub wzorca była nie tylko abuzywna, lecz dodatkowo sprzeczna z ustawą, wówczas pierwszeństwo będzie miała sankcja nieważności z art. 58 § 3 k.c. Nieważność eliminuje z obrotu tę część czynności prawnej, która jest nią dotknięta, ale § 3 art. 58 k.c. przewiduje sankcję nieważności całej czynności, gdy okoliczności wskazują, że bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Artykuł 385¹ § 1 k.c. stanowi, że nie wiążą stron jedynie postanowienia kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób rażąco naruszający jego interesy, a więc nie przewiduje nieważności całej umowy. Nie ma zatem potrzeby wszczynania postępowania o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, skoro od początku jest ono nieważne, gdy nieważność eliminuje go z obrotu.

Mając zatem na uwadze, iż dalej idące żądania powodów zostały zgłoszone jako ewentualne oraz podstawy prawne żądania głównego i żądań ewentualnych – a więc oparcie tych żądań na zarzucie abuzywności postanowień umownych oraz na zarzucie nieważności umowy – wzajemnie się wykluczały, Sąd oddalił żądanie główne powodów oparte na zarzucie abuzywności postanowień spornej Umowy, dotyczących indeksacji, orzekając jak w pkt I sentencji wyroku. Natomiast Sąd uwzględnił – z niżej podanych względów – dalej idące żądania ewentualne, które opierały się na zarzucie nieważności przedmiotowej Umowy, a więc żądania: o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami postępowania stosunku prawnego, wynikającego z Umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) oraz o zasądzenie od strony pozwanej łącznie na rzecz powodów kwot: 94 089,24 zł tytułem zwrotu rat kapitałowo – odsetkowych uiszczonych w okresie od 30 kwietnia 2011 roku do 02 lutego 2019 roku, 6 179 zł tytułem zwrotu uiszczonych składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego oraz 2 157,31 zł tytułem zwrotu uiszczonej prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu w trakcie trwania umowy kredytowej. Żądanie ewentualne co do roszczenia odsetkowego zostało zaś uwzględnione w części.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż do analizowanej Umowy mają zastosowanie przepisy ustawy Prawo bankowe. Zgodnie zaś z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (Dz.U z 2002 roku, Nr 72, poz. 665, t.j. z późn. zm.) (dalej też jako „UPrB”) – w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia spornej Umowy – przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Stosownie do art. 69 ust. 2 cytowanej ustawy umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Z powyższego wynika zatem, że umowa kredytu jest umową nazwaną, dwustronnie zobowiązującą. Na jej podstawie bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji drugiej strony – kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych (kwotę kredytu), a kredytobiorca zobowiązuje się zwrócić kwotę wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami. Uprawnienie kredytobiorcy polega na tym, że może domagać się od banku wypłaty kredytu a obowiązek polega na tym, że ma zwrócić wypłaconą mu kwotę wraz z odsetkami. Umowa kredytu jest umową odpłatną, gdyż na kredytobiorcę nakłada obowiązek zapłacenia bankowi odsetek oraz prowizji, które mają charakter wynagrodzenia za korzystanie ze środków pieniężnych banku. Ponadto jest to umowa konsensualna, czyli dochodzi do skutku w wyniku samego uzgodnienia przez strony jej podstawowych postanowień. Przedmiotem kredytu musi być określona kwota pieniężna. W umowie muszą być także określone zasady spłaty sumy kredytu.

Ponadto wskazać należy, iż sporna Umowa została zawarta przed zmianą ustawy Prawo bankowe, dokonaną ustawą z dnia 29 lipca 2011 roku (Dz.U. z 2011 roku, Nr 165, poz. 984), na mocy której dodano art. 69 ust. 2 pkt 4a UPrB, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa kredytu powinna zawierać szczegółowe zasady określenia sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo - odsetkowych oraz zasady przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Ustawa ta wprowadziła także uregulowanie, zawarte w art. 69 ust. 3 zdanie 1 UPrB, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo – odsetkowych bezpośrednio w tej walucie oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie.

Powyższe nie stanowi ustawowej definicji kredytu indeksowanego lub denominowanego. Przyjmuje się jednak, że kredyt denominowany lub indeksowany do waluty obcej to kredyt udzielony w złotych polskich, którego kwota jest odnoszona do waluty obcej. Kredyt taki jest kredytem złotowym, z tym, że na skutek denominacji lub indeksacji, saldo kredytu wyrażane jest w walucie obcej, do której kredyt został denominowany lub indeksowany. Kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kredytu bądź w walucie, do której kredyt został denominowany lub indeksowany bądź w walucie polskiej, po przeliczeniu raty wyrażonej w walucie. Wypłata kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej następuje w złotych polskich, zaś operacja z walutą obcą dokonywana jest jedynie „na papierze” dla celów księgowych, do faktycznego przekazania wartości dewizowych nie dochodzi. Do faktycznego obrotu dewizowego dochodzi dopiero wówczas, gdy strony uzgodnią, że spłata kredytu przez kredytobiorcę następować będzie w walucie, do której kredyt indeksowano lub denominowano.

Mając powyższe na uwadze dokonać należy rozróżnienia pomiędzy kredytem indeksowanym do waluty obcej a kredytem czysto walutowym. W przeciwieństwie do kredytu indeksowanego, kredyt walutowy to kredyt udzielony w innej niż PLN walucie, a zatem również w tej walucie wypłacany i spłacany. W niniejszej sprawie z uwagi na to, iż środki finansowe zostały wypłacone powodom w walucie polskiej oraz Umowa przewidywała, że w takiej też walucie powodowie będą spłacać raty kapitałowo – odsetkowe, z całą pewnością należy mówić o kredycie indeksowanym, nie zaś kredycie walutowym.

Przedmiotowa Umowa o kredyt w § 2 ust. 1 i 2 zdanie 1 przewidywała, że kwota kredytu wynosi 169 238,00 PLN oraz że kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Stosownie do § 7 ust. 1 Umowy Kredytobiorca zobowiązał się spłacać kwotę kredytu w CHF, ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku (...) SA.

Zgodnie zatem z postanowieniami przedmiotowej Umowy, kredyt był wypłacony w złotych polskich, indeksowany kursem innej waluty – CHF. Natomiast z walutą CHF powiązana była inna stopa referencyjna niż dla PLN, tj. nie WIBOR, lecz LIBOR. Kwota wypłacona powodom w PLN zgodnie z Umową w dniu uruchomienia kredytu miała być przeliczona na CHF według kursu kupna CHF określonego w Tabeli Kursów. Wysokość rat kapitałowo – odsetkowych miała zaś zostać ustalona z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów.

Zaznaczenia wymaga, że o tym, iż walutą kredytu był PLN świadczy nie tylko kwota kredytu, wskazana jednoznacznie w umowie w PLN, ale także treść § 2 ust. 2 Umowy, który wskazuje, iż kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu. Oznaczało to, iż najpierw miała być wypłacona kwota w PLN i ta kwota następnie miała być przeliczona zgodnie z kursem CHF, a nie odwrotnie. Na PLN jako na walutę kredytu wskazuje także waluta zabezpieczeń ustanowionych w Umowie np. wartość hipoteki kaucyjnej wyrażona była w PLN – do sumy 287 704,60 PLN (§ 9 ust. 1 pkt 1 Umowy). Zgodnie z art. 68 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2001 roku, Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.) – w brzmieniu obowiązującym na datę zawarcia analizowanej Umowy – hipoteka zabezpiecza jedynie wierzytelności pieniężne i może być wyrażona tylko w oznaczonej sumie pieniężnej. Jeżeli wierzytelność

zgodnie z prawem została wyrażona w innym pieniądzu niż pieniądz polski, hipotekę wyraża się w tym innym pieniądzu. Gdyby zatem wierzytelność – czyli kredyt – była wyrażona w CHF, również hipoteka powinna zostać wyrażona w CHF.

Postanowienia Regulaminu, stanowiącego integralną część spornej Umowy, także przemawiają za przyjęciem, że kredyt udzielony powodom był kredytem udzielonym w PLN a nie kredytem walutowym. W § 2 pkt 19 Regulaminu wskazano, że kredyt w walucie obcej to kredyt udzielony w PLN, indeksowany kursem waluty obcej wg tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku, zaś w § 3 ust. 1 i 2 – że kredyt udzielony jest w PLN oraz może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych. Stosownie do § 8 ust. 3 Regulaminu, w przypadku kredytu w walucie obcej, kwota raty spłaty miała być obliczana według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty. Zgodnie zaś z § 9 ust. 4 Regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej, Bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu, dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów Walut Obcych. Od wymagalnego kapitału wyrażonego w PLN Bank naliczać miał dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych.

Podkreślić należy, iż zastosowany w Umowie mechanizm indeksacji nie zmieniał kwoty i waluty kredytu, wyrażonej w PLN, a stanowił on jedynie klauzulę przeliczeniową, mocą której strony ustaliły, że zobowiązanie wyrażone w walucie polskiej w dniu uruchomienia kredytu, a zatem z chwilą wykonania zobowiązania Banku do wypłaty kredytu (co nastąpić miało w PLN), miało zostać przeliczone na walutę obcą – na CHF. Kredytobiorca zobowiązany był do dokonania spłaty kredytu – przy czym wysokość rat, uiszczanych w PLN, obliczona miała być według kursu sprzedaży CHF.

Wskazać należy, iż zgodnie z jednolitą linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, przed wejściem w życie w/w ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku, tzw. „ustawy antyspreadowej”, dopuszczalne było na zasadzie swobody umów zaciągnięcie zobowiązania kredytowego w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w walucie krajowej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2011 roku, IV CSK 377/10; z dnia 29 kwietnia 2015 roku, V CSK 445/14; z dnia 22 stycznia 2016 roku, I CSK 1049/14; z dnia 27 lutego 2019 roku, II CSK 19/18 oraz z dnia 11 grudnia 2019 roku, V CSK 382/18). Argumentem przemawiającym za dopuszczalnością zawierania umów o kredyt indeksowany do waluty obcej przed wejściem w życie w/w ustawy nowelizującej było właśnie wprowadzenie do ustawy Prawo bankowe przepisu dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty innej niż polska. Racjonalny ustawodawca nie wprowadziłby bowiem do porządku prawnego umowy, co do której zachodzą przesłanki do stwierdzenia jej nieważności.

Umowa kredytu indeksowanego, przewidującego spread walutowy, mieściła się zatem w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowiła jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 UPrB).

Samo wprowadzenie do Umowy postanowień przewidujących mechanizm indeksacji – z wyżej wskazanych już względów – nie było sprzeczne z treścią art. 69 ust. 1 UPrB, gdyż nie naruszało zasady swobody umów, wyrażonej w art. 353¹ k.c. Natomiast inną kwestią jest sposób określenia przez pozwany Bank mechanizmu indeksacji poprzez odesłanie do kursów walut, ustalanych w Tabelach Kursów Walut Obcych, tworzonych przez Bank, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia.

Podkreślić należy także, iż przedmiotowa Umowa o kredyt nie była sprzeczna z obowiązującym do 23 stycznia 2009 roku brzmieniem art. 358 § 1 k.c., który wskazywał, że z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogą być wyrażone tylko w pieniądzu polskim. Wyjątek taki przewidywały zaś przepisy ustawy Prawo dewizowe. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 18 ustawy Prawo dewizowe z dnia 27 lipca 2002 roku (Dz.U z 2002 roku, Nr 141, poz. 1178 z późn. zm.), w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia Umowy, obrotem wartościami dewizowymi w kraju jest zawarcie umowy lub dokonanie innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości

dewizowych, a także wykonywanie takich umów lub czynności. Stosownie do art. 3 ust. 3 cytowanej ustawy ograniczeń określonych w art. 9 [w dokonywaniu obrotu dewizowego z zagranicą oraz obrotu wartościami dewizowymi w kraju] nie stosuje się do obrotu dewizowego, o ile jedną z jego stron jest bank lub inna instytucja finansowa, prowadząca działalność pod nadzorem władz nadzorczych, uprawnionych, na podstawie odrębnych przepisów, do sprawowania nadzoru nad określonymi instytucjami finansowymi. Stwierdzić należało zatem, iż w odniesieniu do banków zachodził ustawowy wyjątek od zasady walutowości, a więc banki nie potrzebowały zezwolenia dewizowego na dokonywanie czynności związanych z obrotem dewizowym, w tym czynności związanych z rozliczeniami w walucie obcej.

Ponadto dodać należy, iż w chwili zawierania przedmiotowej Umowy obowiązywał już art. 358¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony mogły zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W tym wypadku waloryzacja następowała przez odesłanie do wartości obcej waluty (CHF) celem ustalenia wysokości świadczenia w PLN (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w z dnia 22 października 2020 roku, w sprawie I ACa 709/19; Z. Ofiarski: Komentarz do art. 69 ustawy Prawo bankowe, system Informacji Prawnej LEX).

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić należało, iż na zasadzie swobody umów dopuszczalne było umówienie się przez strony stosunku zobowiązaniowego na dokonanie waloryzacji poprzez odesłanie do waluty CHF. Na tej samej zasadzie dopuszczalne było zastosowanie kursu kupna waluty do przeliczenia wysokości wypłacanego kredytu zaś kursu sprzedaży waluty do przeliczenia wysokości rat kapitałowo – odsetkowych.

Wprawdzie przedmiotowej Umowy nie można było uznać za nieważną z powodu wyżej podniesionych zarzutów, jednakże w ocenie Sądu Umowa ta jest nieważna z innej przyczyny, tj. z tego powodu, że jej postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji – w zakresie, w jakim odsyłają do kursów waluty ustalanych jednostronnie przez Bank w Tabelach Kursów Walut Obcych – sprzeczne są z naturą stosunku zobowiązaniowego. Przy czym – jak już wyżej wskazano – samą indeksację należy uznać za ogólnie dopuszczalną, jednakże postanowienia tej konkretnej Umowy, określające mechanizm indeksacji naruszają granice swobody umów.

Zgodnie z art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 22 maja 1991 roku, w sprawie III CZP 15/91 (OSNCP 1992, nr 1, poz. 1), Sąd Najwyższy wskazał, że natura umowy gospodarczej i generowanego przez nią stosunku sprowadza się generalnie do tego, że wyraża ona i pozwala realizować interes każdej ze stron, ponieważ zaś interesy te bywają przeciwstawne, istotę umowy stanowi uzgodnienie woli stron, wyrażającej ich interesy. Zgoda obydwu stron jest oczywistym wymaganiem tak przy zawarciu umowy, jak i przy zmianach jej treści, stąd też nawet przy najdalej idących ułatwieniach w realizacji inicjatywy zmian pozostawiona jest drugiej stronie możliwość odmowy zgody na zmiany. W tym stanie rzeczy za sprzeczne z naturą umowy gospodarczej należy uznać pozostawienie w ręku jednej tylko strony możliwości dowolnej zmiany jej warunków. Sprzeczność ta występuje szczególnie wyraźnie zwłaszcza przy umowach zawieranych nie w oparciu o indywidualne pertraktacje, ale w oparciu o regulamin wydany przez profesjonalistę, skoro jest oczywiste, że zawsze jest on zainteresowany w najkorzystniejszym dla siebie ukształtowaniu regulacji masowo zawieranych umów.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wyrażonym w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 sierpnia 2020 roku, w sprawie VI ACa 801/19 – które Sąd orzekający w niniejszej sprawie podziela – zasada swobody umów nie zezwala na to, aby jedna strona, a zwłaszcza silniejsza ekonomicznie, mogła na etapie realizacji umowy kredytu narzucać drugiej stronie wymiar jej zobowiązań, szczególnie w zakresie podstawowych jej obowiązków wynikających z tej umowy.

Jeżeli zatem określenie wysokości świadczenia pozostawione zostanie wyłącznie jednej ze stron umowy, to umowa taka sprzeczna będzie z naturą zobowiązania.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, wskazać należy, iż w przedmiotowej Umowie o kredyt strony wprowadziły wzajemne świadczenia (w tym kwotę do wypłaty w PLN oraz oprocentowanie, w oparciu o które ustalona miała być kwota do spłaty), jednakże postanowienia klauzul indeksacyjnych, w związku z przyznaniem wyłącznie Bankowi uprawnienia do ustalania kursów walut w Tabeli Kursów Walut Obcych, dawały stronie pozwanej możliwość dowolnej i nieograniczonej żadnymi postanowieniami umownymi zmiany wysokości świadczenia. Zgodnie z § 2 ust. 2 Umowy kredyt indeksowany był do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Stosownie natomiast do § 7 ust. 1 Umowy Kredytobiorca zobowiązał się spłacać kwotę kredytu w CHF, ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku (...). Przy czym ani w Umowie ani w Regulaminie w ogóle nie określono zasad, którymi pozwany Bank miałby kierować się, ustalając kursy walut w tworzonej przez siebie Tabeli Kursów ani też nie wskazano żadnych granic w tym zakresie. Nie było zatem wiadomo, jakimi kryteriami pozwany Bank kierował się, ustalając własne kursy w tworzonej przez siebie Tabeli Kursów. Druga strona umowy (Kredytobiorca) nie miała więc możliwości zweryfikowania tego, czy kursy walut zostały ustalone przez Bank zgodnie z zasadami, skoro zasady te nie zostały sformułowane. Kursy te mogły więc zostać ustalone przez Bank dowolnie i bez żadnych ograniczeń. Takie ukształtowanie postanowień umownych oznaczało zatem, iż wyłącznie jednej stronie umowy przyznano nieograniczone uprawnienie do określenia wysokości kursów waluty, na podstawie których ustalone miało być zarówno saldo kredytu jak i wysokość rat. Prowadziło to z kolei do tego, że na etapie wykonywania umowy, to wyłącznie jedna strona umowy poprzez określenie kursu kupna i kursu sprzedaży walut w Tabeli Kursów dokonywała w sposób nieograniczony i dowolny zmiany wysokości świadczenia drugiej strony (zarówno przy wypłacie kredytu jak i przy spłacie rat kredytu).

Na marginesie dodać należy, iż okoliczność, czy oraz w jakim zakresie pozwany Bank korzystał z możliwości dowolnej modyfikacji stosunku zobowiązaniowego poprzez określenie kwoty świadczenia, czy też stosowany przez niego kurs był kursem rynkowym, nie ma znaczenia, gdyż istotna jest okoliczność, iż w przedmiotowej Umowie Bankowi w ogóle zapewniono taką możliwość.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić należało, że postanowienia przedmiotowej Umowy – dotyczące określenia mechanizmu indeksacji poprzez przyznanie wyłącznie jednej ze stron umowy możliwości dowolnego i nieograniczonego modyfikowania wysokości świadczenia – są sprzeczne z art. 353¹ k.c., określającym granice swobody umów.

Dodać również należy, iż sama świadomość stron istnienia w Umowie zapisów odsyłających do Tabeli Kursów nie ma znaczenia dla oceny ważności tej Umowy pod kątem zgodności z prawem. Nieważna umowa nie staje się bowiem ważna z tego powodu, że jej strony miały świadomość istnienia zapisów, skutkujących jej nieważnością.

Skoro przedmiotowa Umowa sprzeczna jest z ustawą, tj. z art. 353¹ k.c., to stwierdzić należy, iż wypełniona została dyspozycja art. 58 § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. W ocenie Sądu, brak jest zaś takich przepisów ustawy, którymi można by zastąpić postanowienia dotyczące indeksacji.

Stosownie zaś do § 3 art. 58 k.c. jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Mając powyższe na uwadze, ustalić należało, czy przedmiotowa Umowa może pozostać w mocy co do pozostałych postanowień umownych, tj. czy z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością Umowa ta i tak zostałaby przez strony zawarta.

W ocenie Sądu, przedmiotowa Umowa nie została zawarta bez postanowień dotkniętych nieważnością. Z samego stanowiska procesowego strony pozwanej wynika, że nie zgodziła się ona na zawarcie umowy o kredyt wypłacony w PLN z zastosowaniem stawki referencyjnej właściwej dla waluty CHF, a więc stawki LIBOR. Ponadto zwrócić należy uwagę na to, że kredyty takie (złotowe z oprocentowaniem LIBOR) – choć nie zostały zakazane przez ustawę – w praktyce nigdy nie były udzielane przez banki.

Wobec tego, że sporna Umowa nie została zawarta bez kwestionowanych postanowień umownych, dotyczących mechanizmu indeksacji, uznać należało ją za nieważną w całości.

Dodać przy tym należy, iż sprzeczność z ustawą postanowień odsyłających do Tabeli Kursów Walut Obcych Banku prowadzi do upadku całego mechanizmu indeksacji dlatego, że bez tego odesłania nie byłoby możliwe ustalenie wysokości świadczeń stron Umowy.

Z uwagi na rozbieżności w doktrynie i orzecznictwie co do zasadności zarzutów dotyczących nieważności umów o kredyt indeksowany do waluty obcej z powodu ich sprzeczności z ustawą, w dalszej kolejności rozważyć należało także podniesione przez powodów zarzuty dotyczące abuzywności postanowień umownych.

Przy założeniu, że przedmiotowa Umowa nie byłaby nieważna z wyżej podanych już względów, stwierdzić należałoby, iż postanowienia tej Umowy dotyczące mechanizmu indeksacji, stanowiły klauzule abuzywne i jako takie nie wiązały powodów.

Przepis art. 385¹ § 1 k.c. stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które nie zostały z nim indywidualnie uzgodnione, nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to jedynie postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., zamieszczona w umowie klauzula abuzywna nie wiąże konsumenta, a strony są związane umową w pozostałym zakresie.

W niniejszej sprawie należało mieć na uwadze, iż kwestionowane postanowienie umowne – a więc § 2 ust. 2 zdanie pierwsze Umowy oraz § 8 ust. 3 Regulaminu – były już przedmiotem kontroli przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który w wyroku z dnia 14 grudnia 2010 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt XVII AmC 426/09, uznał za niedozwolone i zakazał Bankowi (...) S.A. z siedzibą w W. wykorzystywania w obrocie z konsumentami m.in. postanowień wzorca umowy o następującej treści:

- „Kredyt jest indeksowany do CHF/USD/EUR, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF/USD/EUR według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy.”,

- „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty.”.

Na podstawie powyższego prawomocnego wyroku w dniu 15 maja 2012 roku powyższe postanowienia wpisane zostały do rejestru klauzul niedozwolonych, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, pod pozycjami odpowiednio nr 3178 i 3179.

W uzasadnieniu w/w wyroku z dnia 14 grudnia 2010 roku Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów argumentował, iż oczywistym jest, że zawierając umowę kredytu indeksowanego w walucie obcej konsument jest świadomy (a przynajmniej powinien być świadomy) ryzyka, jakie się z tym wiąże, a więc ryzyka wynikającego ze zmienności kursów walut obcych. Czym innym jest takie ryzyko, a czym innym ustalanie kursów walut przez zarząd pozwanego. Te dwie kwestie są ze sobą powiązane tylko w takim stopniu, w jakim czynniki

rynkowe mają wpływ na kurs waluty w Banku. Natomiast ryzyko to nie ma żadnego wpływu na ryzyko związane z możliwością dowolnego kształtowania przez pozwanego kursu wymiany waluty, w której indeksowany jest kredyt, a to wpływa w sposób oczywisty na sytuację konsumenta. Ponadto Sąd ten wskazał, że brak określenia w umowie sposobu ustalania kursów walutowych na potrzeby przeliczenia salda zadłużenia na walutę obcą oraz przeliczenia na złote kwoty wymaganej do spłat kredytu w rażąco sposób narusza interes konsumenta. Skoro umowy kredytu cechują się długim okresem trwania i ograniczoną możliwością jego wcześniejszej spłaty kredytem z innego banku, to ustalenie prawidłowych zasad określania kursu waluty pozwoliłoby konsumentowi np. samodzielnie wyliczyć kurs waluty obcej.

Ponadto Sąd orzekający w niniejszym składzie podziela stanowisko, wyrażone przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 07 lipca 2021 roku w sprawie I CSKP 222/21 (LEX nr 3218438), zgodnie z którym w przypadku istnienia prawomocnego wyroku uznającego określone postanowienie wzorca za niedozwolone, w procesie obejmującym incydentalną kontrolę wzorca, toczącym się pomiędzy przedsiębiorcą, który był pozwanym w sprawie o uznanie postanowienia za niedozwolone, a podmiotem, który jako konsument zawarł z nim umowę, sąd nie powinien już oceniać, czy określone postanowienie jest niedozwolone, gdyż kwestia ta została rozstrzygnięta i rozstrzygnięcie w tej mierze ma charakter wiążący (zob. uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 roku, III CZP 17/15, OSNC 2016, Nr 4, poz. 40, w którym przyjęto prejudycjalny charakter orzeczenia wydanego w ramach kontroli abstrakcyjnej dla sporów indywidualnych). W wyroku tym Sąd Najwyższy przyjął, że zasada ta ma zastosowanie zarówno do stosunków prawnych powstających po uprawomocnieniu się wyroku wydanego w ramach abstrakcyjnej kontroli wzorców i po wpisaniu postanowienia do rejestru, jak również do stosunków, które powstały wcześniej. W części odnoszącej się do uznania postanowienia wzorca za niedozwolone orzeczenie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej jako: „SOKiK”) ma charakter deklaracyjny i wywiera skutek *ex tunc*.

Wskazać przy tym należy, iż w uchwale z dnia 20 listopada 2015 roku, wydanej w sprawie III CZP 17/15, Sąd Najwyższy uznał, że prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone wyłącza powództwo o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę pozwanego w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 k.p.c.). W uzasadnieniu tej uchwały stwierdzono, że działanie prawomocności materialnej w aspekcie mocy wiążącej nie może oznaczać bezpośredniej ingerencji w indywidualne stosunki materialnoprawne, lecz tylko konieczność uznania - w przypadku sporu na tle takich stosunków - że dane postanowienie umowne powielające postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone i wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., lub postanowienie identyczne z nim w treści, jest niedozwolone (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2013 roku, II CSK 708/12). Rozwiązanie to mieści się w ramach wynikających z dyrektywy 93/13 oraz odpowiada płynącym z nich wymaganiom w ujęciu Trybunału. Sąd Najwyższy wskazał również, iż jednokierunkowe - na rzecz wszystkich - rozciągnięcie skutków prawomocności materialnej wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone wpisuje się w wymaganie wynikające z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, aby przyjęte na poziomie krajowym środki były stosowne i skuteczne. Działanie w/w wyroku na rzecz wszystkich, ale w stosunku do konkretnego pozwanego przedsiębiorcy, jest proporcjonalne, ponieważ pozwala na zachowanie równowagi pomiędzy potrzebą zapewnienia efektywności kontroli abstrakcyjnej a koniecznością respektowania prawa do wysłuchania jako podstawowego elementu prawa do rzetelnego postępowania, wynikającego z prawa do sądu. Udzielana w tych granicach w ramach tej kontroli ochrona prawna pozostaje skuteczna, ponieważ z jej dobrodziejstw w stosunku do pozwanego przedsiębiorcy korzystać może każdy, kto chce powołać się na niedozwolony charakter postanowienia wzorca umowy, stosowanego przez tego przedsiębiorcę, a zakwestionowanego przez sąd ochrony konkurencji i konsumentów.

Mając powyższe na uwadze – wobec wpisania kwestionowanych klauzul umownych do rejestru klauzul niedozwolonych na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, wydanego w sprawie, w której pozwanym był Bank (...) S.A. oraz wobec wiążącego charakteru tego wyroku – w niniejszej sprawie, celem ustalenia, czy kwestionowane postanowienia stanowią klauzule abuzywne, wystarczające było ustalenie, czy powodowie, zawierając przedmiotową Umowę, działali jako konsumenci oraz czy kwestionowane postanowienia zostały z nimi indywidualnie uzgodnione.

Z dowodów zgromadzonych w niniejszej sprawie jednoznacznie wynika, że pozwany Bank zawarł przedmiotową Umowę w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie czynności bankowych (art. 43¹ k.c.), natomiast powodowie zawarli ją jako konsumenci (art. 22¹ k.c.). Środki pochodzące z kredytu miały zostać przeznaczone – i faktycznie zostały przeznaczone – na zakup lokalu mieszkalnego służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych powodów. Powodowie nigdy nie prowadzili działalności gospodarczej (k. 626v). Status powodów jako konsumentów nie był kwestionowany przez pozwany Bank.

Nie budziło również wątpliwości, że postanowienia przedmiotowej Umowy, dotyczące indeksacji, nie były uzgadniane z powodami indywidualnie przed zawarciem Umowy. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.). Przy czym należy podkreślić, że wzorce są to klauzule, opracowane przed zawarciem umowy i wprowadzane do stosunku prawnego przez jedną ze stron w ten sposób, że druga strona nie ma wpływu na ich treść. Są one zwykle opracowywane w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i w sposób jednolity określają one treść przyszłych umów, stąd strona która wyraziła zgodę na stosowanie wzorca nie może zmieniać jego treści według swojej woli. Ciężar dowodu, że dane postanowienie umowne zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4 k.c.). Natomiast strona pozwana w niniejszej sprawie nie wykazała, aby powodowie mieli jakikolwiek wpływ na postanowienia umowne dotyczące klauzul indeksacyjnych. Samo zaakceptowanie przez powodów kwestionowanych postanowień poprzez podpisanie przedmiotowej Umowy nie oznacza, że postanowienia te zostały z nimi indywidualnie uzgodnione bądź że mieli oni realny wpływ na ich treść.

Kolejno podnieść należy, iż w wyroku z dnia 03 października 2019 roku w sprawie C-260/18, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) wskazał, że po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, sąd może przyjąć zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Natomiast w wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 roku w sprawie C-19/20 TSUE wskazał, że skutki stwierdzenia przez sąd istnienia nieuczciwego warunku w umowie, zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, podlegają przepisom prawa krajowego, przy czym kwestia utrzymania się w mocy takiej umowy powinna być oceniana z urzędu przez sąd krajowy zgodnie z obiektywnym podejściem na podstawie tych przepisów.

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie nie ma możliwości zastąpienia abuzywnych postanowień, dotyczących mechanizmu indeksacji, odsyłającego do Tabeli Kursów Walut Obcych Banku, przepisami o charakterze dyspozytywnym.

Wobec powyższego, ustalić należało, czy w tych konkretnych okolicznościach po wyeliminowaniu z Umowy postanowień uznanych za abuzywne i niezastąpieniu ich innymi postanowieniami, Umowa ta może nadal obowiązywać.

W pierwszej kolejności powtórzyć należy, iż opisywany we wcześniejszej części uzasadnienia mechanizm indeksacji, stanowi element określający główne świadczenie stron umowy o kredyt indeksowany. Wobec tego, stwierdzić należy, iż usunięcie postanowienia określającego główne świadczenia stron, prowadzi do tego, że pomiędzy stronami brak jest zgody na zawarcie umowy. To prowadzi zaś do wniosku, że na skutek stwierdzenia abuzywności wskazanych postanowień umownych, Umowę należy uznać za nieważną.

Kolejno wskazać należy, iż wyeliminowanie z umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji prowadzi nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również pośrednio do zamknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją. Usunięcie tych postanowień z umowy powoduje, że umowa ta nie może nadal obowiązywać bez tych warunków z tego powodu, że

ich usunięcie spowodowałyby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (por. powołany już wyżej wyrok w sprawie C-260/18).

Po wyeliminowaniu z umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji – a więc postanowień wyznaczających naturę tego stosunku zobowiązaniowego – umowę należałoby uznać za nieważną także na podstawie art. 353¹ k.c. jako sprzeczną z naturą zobowiązania. Wyeliminowanie z umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji doprowadziłoby bowiem do takiego zniekształcenia tego stosunku zobowiązaniowego, że nie odpowiadałby on już jego naturze, której istotą jest wprowadzenie postanowień dotyczących indeksacji, pozwalających na ustalenie salda zadłużenia w walucie obcej a następnie zastosowanie do tak ustalonego salda zadłużenia oprocentowania ustalonego według stawki LIBOR.

Reasumując – niezależnie od tego, czy przedmiotową Umowę uznać za nieważną na skutek sprzeczności postanowień dotyczących mechanizmu indeksacji z art. 353¹ k.c. czy też uznać ją za nieważną z powodu stwierdzenia abuzywności tych postanowień (prowadzących w konsekwencji do nieważności Umowy), rozstrzygnięcie co do żądań powodów byłoby identyczne.

W ocenie Sądu, nie były trafne zarzuty strony pozwanej jakoby powodowie nie miała interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, wynikającego z przedmiotowej Umowy kredytu.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Przepis art. 189 k.p.c. ma charakter przepisu materialnoprawnego, gdyż stanowi podstawę prawną powództw o ustalenie stosunku prawnego oraz o ustalenie prawa, i to zarówno ustalenie pozytywne, jak i negatywne. Przedmiotem ustalenia w drodze powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c. mogą być prawa i stosunki prawne, dla ustalenia których właściwa jest droga procesu cywilnego (np. ustalenie nieważności umowy, ugody sądowej, testamentu). Przesłanką merytoryczną powództwa o ustalenie jest interes prawny, rozumiany jako potrzeba ochrony sfery prawnej powoda, którą może uzyskać przez samo ustalenie stosunku prawnego lub prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2011 roku, II CSK 568/10, Lex nr 932343).

Interes prawny istnieje wówczas, gdy zachodzi niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich naruszenia lub kwestionowania. Brak interesu zachodzi wtedy, gdy sfera prawna powoda nie została naruszona lub zagrożona, bo jego prawo już zostało naruszone albo powstały określone roszczenia i może osiągnąć pełniejszą ochronę swych praw, bo może dochodzić zobowiązania pozwanego do określonego zachowania - świadczenia lub wykorzystać inne środki ochrony prawnej prowadzące do takiego samego rezultatu. Zasada ta nie ma charakteru bezwzględnego, bo powód nie traci interesu, jeżeli ochrona jego sfery prawnej wymaga wykazania, że stosunek prawny ma inną treść, w szczególności, gdy umowa jest zawarta na długi czas, a wyrok w sprawie o świadczenie za wcześniejszy okres (roszczenia dodatkowe zgłoszone przez powoda) nie usunie niepewności w zakresie wszystkich skutków prawnych mogących wyniknąć z tego stosunku w przyszłości (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 25 października 2018 roku, I ACa 623/17, Lex nr 2583325).

W ocenie Sądu, powodowie mają zatem interes prawny w żądaniu ustalenia w rozumieniu art. 189 k.p.c., gdyż samo powództwo o zapłatę nie rozstrzygnęłoby w sposób definitywny istniejącego pomiędzy stronami sporu co do związania ich przedmiotową Umową. Rozstrzygnięcie żądania o zapłatę zakończy bowiem jedynie spór co do zwrotu kwot, które już zostały zapłacone na podstawie tej Umowy. Jedynie ustalenie, czy strony są związane przedmiotową Umową, w pełny sposób zabezpieczy interes powodów. Rozstrzygnie kwestię podstawową, tj. czy powodów wiąże z pozwanym Bankiem Umowa o kredyt, czy nie. Usunie zatem niepewność co do tego, czy powodowie nadal są zobowiązani wobec pozwanego Banku do dokonywania spłaty rat kredytu na podstawie tej Umowy. Zapobiegnie więc dalszemu sporowi o roszczenia Banku wynikające z tej Umowy. W ocenie Sądu, ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z przedmiotowej Umowy orzeczeniem Sądu stanowić będzie także podstawę dokonania wzajemnych rozliczeń pomiędzy stronami.

Zważywszy na powyższe, Sąd orzekł jak w pkt III sentencji wyroku.

Wobec ustalenia, że stosunek prawny wynikający ze spornej Umowy nie istnieje, strony powinny zwrócić sobie kwoty świadczone na podstawie tejże Umowy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku, w sprawie III CZP 11/20 oraz uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 07 maja 2021 roku w sprawie III CZP 6/21).

Podstawę prawną roszczenia powodów o zapłatę stanowiły przepisy art. 405 k.c. i art. 410 § 1 i § 2 k.c. Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Stosownie do art. 410 § 1 k.c. przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Przepis art. 410 § 2 k.c. stanowi zaś, że świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić należało, iż uzasadnione było żądanie powodów o zasądzenie od strony pozwanej kwot, które świadczyli na podstawie spornej Umowy, a więc kwot: 94 089,24 zł tytułem zwrotu rat kapitałowo – odsetkowych uiszczonych w okresie od 30 kwietnia 2011 roku do 02 lutego 2019 roku, 6 179 zł tytułem zwrotu uiszczonych składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego oraz 2 157,31 zł tytułem zwrotu uiszczonej prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu w trakcie trwania umowy kredytowej. Powyższe kwoty wynikają z zaświadczenia, wystawionego przez pozwaną Bank (k. 54 – 93), które nie było kwestionowane przez strony postępowania.

Zważywszy na powyższe, Sąd w całości uwzględnił żądanie ewentualne o zapłatę co do kwot głównych, zasądzając je od strony pozwanej na rzecz powodów do ich majątku wspólnego, ponieważ powodowie uiszczali świadczenia, wynikające ze spornej Umowy, z majątku objętego ich wspólnością majątkową małżeńską.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zgodnie zaś z art. 455 k.c. jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

Odnośnie żądania odsetek ustawowych za opóźnienie od wskazanej przez powodów kwoty stanowiącej sumę rat kapitałowo – odsetkowych, to żądanie to zasługiwało na uwzględnienie w całości, dlatego też odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 94 089,24 zł zostały zasądzone od dnia następnego po dniu doręczenia stronie pozwanej pisma rozszerzającego żądanie pozwu (k. 636), tj. od dnia 17 sierpnia 2021 roku, do dnia zapłaty.

Natomiast odnośnie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwot stanowiących zwrot składek ubezpieczeniowych na (...) i prowizji za ryzyko związane z niskim wkładem własnym, Sąd miał na uwadze, iż w reklamacji, doręczonej stronie pozwanej w dniu 25 marca 2019 roku, powodowie wyznaczyli stronie pozwanej termin zapłaty wynoszący 30 dni, a więc odsetki ustawowe za opóźnienie od tych kwot należały się powodom od dnia 25 kwietnia 2019 roku a nie – jak żądali tego powodowie – od 01 kwietnia 2019 roku, do dnia zapłaty.

Wobec powyższego, w pozostałym zakresie dotyczącym żądania odsetkowego powództwo zostało oddalone, o czym Sąd orzekł w pkt IV sentencji wyroku.

Na zakończenie wskazać należy, iż Sąd nie podzielił zarzutu strony pozwanej dotyczącego przedawnienia roszczeń powodów. Odnośnie żądania ustalenia, wskazać należy, iż zgodnie m.in. z wyrokiem TSUE z dnia 10 czerwca 2021 roku w połączonych sprawach C-776/19 do C-782/19 nie ulega przedawnieniu roszczenie konsumenta o stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku znajdującego się w umowie, zawartej między przedsiębiorcą a tym konsumentem. Ponadto wskazać należy, iż przedawnieniu nie ulegają roszczenia niepieniężne o ustalenie, oparte na art. 189 k.p.c. Odnośnie zaś roszczenia powodów o zapłatę, wskazać należy, iż nie można uznać go za świadczenie okresowe, a więc nie jest przewidziany dla niego 3 – letni termin przedawnienia. Co do kwestii początku biegu terminu przedawnienia,

to – mając na uwadze m.in. wyrok TSUE z dnia 22 kwietnia 2021 roku w sprawie C-485/19 – uznać należało, iż termin przedawnienia roszczenia powodów o zwrot kwot wpłaconych na podstawie umowy, która zawiera abuzywne postanowienia, czego konsekwencją jest upadek umowy, a więc o zwrot świadczenia nienależnego, zaczął biec dla nich nie od chwili dokonania poszczególnych wpłat, lecz od chwili, kiedy powodowie uświadomili sobie istnienie w Umowie nieuczciwych postanowień umownych. W niniejszej sprawie powodowie przed wniesieniem pozwu w marcu 2019 roku skierowali do strony pozwanej reklamację wraz z wezwaniem do zapłaty. W ocenie Sądu, za wiarygodne uznać należało zatem ich zeznania w zakresie dotyczącym chwili, kiedy uświadomili sobie, że przedmiotowa Umowa może zawierać nieuczciwe postanowienia umowne. Powodowie zeznali, iż uświadomili to sobie około 3 lata temu, kiedy skierowali przedmiotową Umowę do analizy przez radcę prawnego (k. 626). Skoro zatem pozew w niniejszej sprawie został wniesiony w październiku 2019 roku, to stwierdzić należało, iż roszczenie powodów o zapłatę nie przedawniło się.

O kosztach postępowania (pkt V sentencji wyroku) Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c., obciążając nimi w całości stronę pozwaną, uznając, że powodowie ulegli tylko w nieznacznej części swego żądania (co do części żądania odsetkowego). Na zasądzoną od strony pozwanej na rzecz powodów do ich majątku wspólnego kwotę 11 919 zł składały się: opłata sądowa od pozwu w wysokości 1 000 zł, wynagrodzenie pełnomocnika procesowego powodów, będącego adwokatem, w wysokości 10 800 zł, stanowiącej dwukrotność stawki minimalnej (zgodnie z § 2 pkt 6 w zw. z § 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 roku, Dz.U. z 2015 roku, poz. 1800) oraz opłaty skarbowe od pełnomocnictw w łącznej wysokości 119 zł. Ustalając koszty wynagrodzenia pełnomocnika procesowego powodów, Sąd miał przede wszystkim na uwadze nakład jego pracy, uwzględniając przy tym ilość złożonych przez niego pism procesowych oraz liczbę rozpraw z jego udziałem.

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

(...)

(...)

(...)